

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
1477-16

meddelad i Stockholm den 1 juni 2017

KLAGANDE

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen
Box 210
641 22 Katrineholm

MOTPART

AA

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Jönköpings dom den 20 januari 2016 i mål nr 3224-14

SAKEN

Arbetslöshetsförsäkring

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens och förvaltningsrättens domar och visar målet åter till Förvaltningsrätten i Linköping för fortsatt handläggning.

Dok.Id 180058

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

BAKGRUND

En grundläggande förutsättning för rätt till arbetslöshetsersättning är att en sökande är arbetsför och oförhindrad att åta sig arbete. Detta innebär bl.a. att sökanden ska stå till arbetsmarknadens förfogande och att det inte får föreligga någon omständighet som hindrar honom eller henne från att utföra tillgängligt och lämpligt förvärvsarbete. Arbetslöshetsersättning lämnas därför inte till en sökande som deltar i utbildning annat än i vissa särskilt reglerade fall som inte är aktuella i målet.

AA studerade på beteendevetenskapligt program men avbröt sina studier då 45 av programmets 180 högskolepoäng återstod. Hon ansökte i januari 2011 om arbetslöshetsersättning, vilket hon beviljades från och med samma månad.

Från augusti 2011 till juni 2012 var hon inskriven vid Uppsala universitet för studier i pedagogik på halvfart samtidigt som hon fick arbetslöshetsersättning. Hon registrerade sig senare för heltidsstudier under höstterminen 2012.

Arbetslöshetskassan beslutade att återkräva den arbetslöshetsersättning som utgått under perioden augusti 2011–augusti 2012 samt att utesluta henne ur arbetslöshetskassan. Beslutet motiverades med att AA varit inskriven och deltagit i utbildning under tiden som hon erhållit ersättning.

AA överklagade beslutet och anförde bl.a. följande. Hon deltog inte i den utbildning som hon hade antagits till. Hon tog inte del av någon undervisning och har inte tenterat någon kurs. Under den aktuella perioden var hennes barn sjukt och hade stora hjälpbehov.

Förvaltningsrätten biföll överklagandet och upphävde arbetslöshetskassans beslut. Förvaltningsrätten ansåg att det förhållandet att AA varit registrerad på kursen vid Uppsala universitet och att hon inför den aktuella perioden haft för avsikt att studera inte utgjorde tillräcklig grund för vare sig återkrav eller utslutning.

Arbetslöshetskassan överklagade till kammarrätten som avslog överklagandet. Kammarrätten konstaterade att såvitt framgått i målet hade AA inte påbörjat eller ens försökt delta i kurserna. Hon hade varken blivit underkänd eller godkänd på kurserna och det framgick inte heller att hon ansökt om studiemedel under perioden. Kammarrätten fann därmed att AAs avsikt att studera vid tidpunkten för kursanmälan inte föranledde att hon kunde anses ha deltagit i utbildning i den mening som avses i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

YRKANDEN M.M.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen yrkar att kammarrättens och förvaltningsrättens avgöranden upphävs och att arbetslöshetskassans beslut fastställs. Inspektionen anför bl.a. följande. En sökande som blivit antagen till och som registrerat sig på en universitetsutbildning måste anses som studerande, även om han eller hon av någon anledning inte deltar i föreläsningar och seminarier och inte heller tenterar kurserna. Om den sökande inte vill bli betraktad som studerande kan personen meddela utbildningsanordnaren att han eller hon avbryter utbildningen och begära ett intyg om detta. Det är knappast möjligt att i efterhand visa om någon har deltagit i undervisningen, såvida inte föreläsningarna och seminarierna är obligatoriska. Många utbildningar bygger till stor del på självstudier. Det torde vara omöjligt för en arbetslöshetskassa att, mot den sökandes nekande, visa att han eller hon har bedrivit självstudier. Det förhållandet att den sökande avstår från att tentera säger inget om huruvida han eller hon har studerat eller inte.

AA bestrider bifall till överklagandet.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET**Frågan i målet**

Frågan i målet är om det förhållandet att en person har registrerat sig på en universitetsutbildning ska anses innebära att denne deltar i utbildning i den mening som avses i lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Rättslig reglering m.m.

Enligt 10 § första stycket 1 lagen om arbetslöshetsförsäkring lämnas inte ersättning enligt lagen till en sökande som deltar i utbildning. Enligt tredje stycket samma paragraf meddelar regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskrifter om undantag samt om de villkor för rätt till ersättning som i sådana fall ska gälla. Sådana föreskrifter finns i 14–16 §§ förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring men är inte tillämpliga i målet.

Bestämmelser om att ersättning inte lämnas till den som deltar i utbildning infördes i lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkring 1989. Ersättningsrätten vid studier var tidigare inte särskilt reglerad utan bedömdes utifrån bestämmelserna om den sökandes skyldighet att stå till arbetsmarknadens förfogande.

I det betänkande som låg till grund för regleringen (SOU 1987:56 s. 42 f.) uttalades bl.a. följande. Studier på heltid, eller deltidstudier som inkräftar på möjligheten att söka och anta erbjudet arbete, låter sig inte förenas med kraven på att stå till arbetsmarknadens förfogande. Rättsviseskäl mellan olika studerandegrupper talar också för att arbetslöshetsersättning inte bör kunna utgå i samband med studier. Det är inte bara fråga om att vissa studerande kan komma i åtnjutande av en förmånligare studiefinansiering än andra. Det gäller även tillgången på utbildningsplatser.

I den efterföljande propositionen konstaterade regeringen att möjligheterna att studera med arbetslöshetsersättning som studiefinansiering hade ökat till följd av

Mål nr
1477-16

vissa avgöranden i domstol och att denna utveckling var otillfredsställande. Vidare gjordes bl.a. följande uttalanden (prop. 1987/88:114 s. 34 f.).

Arbetslöshetsersättningen utnyttjas i stället för de finansieringsformer som samhället erbjuder vid studier. Ersättningen används därigenom på ett sätt som den inte är avsedd för. Ersättningen riskerar att förlora sin karaktär av arbetsmarknadspolitiskt medel som ska användas för att garantera inkomstrygghet vid tillfälliga perioder av arbetslöshet. Som huvudregel bör gälla att det inte ska vara tillåtet att uppbära arbetslöshetsersättning samtidigt med studier. Endast om det finns särskilda skäl bör detta vara möjligt och det bör ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att närmare föreskriva vilka särskilda skäl som ska gälla för att arbetslöshetsersättning ska få utgå i samband med studier.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Vad som avsågs med begreppet ”deltar i utbildning” preciserades inte närmare i förarbetsuttalanden i samband med reglernas införande. Syftet med bestämmelserna var emellertid klart angivet, nämligen att förhindra att arbetslöshetsersättning skulle utgå i samband med studier.

Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening måste det aktuella begreppet tolkas i ljuset av det bakomliggandet syftet med regleringen, dvs. att skilja studerande från arbetssökande. Vid en prövning av om någon deltar i en utbildning kan bedömningen därför inte begränsas till exempelvis studieresultaten eller till deltagande i undervisningen. Avgörande vikt måste i stället fästas vid personens avsikter och hur dessa avsikter har fullföljts och manifesterats.

AA har efter att hon sökt till och antagits till den aktuella utbildningen accepterat den tilldelade platsen. Hon har sedan i nära anslutning till terminsstarten registrerat sig som studerande. Hon har därefter inte avregistrerat sig eller på annat sätt aktivt gett till känna att hon inte var studerande. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening får hon därmed anses ha deltagit i utbildning.

Mål nr
1477-16

AA har således under den aktuella perioden inte haft rätt till ersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Eftersom förutsättningarna i övrigt för att besluta om återkrav och uteslutning inte har prövats av vare sig förvaltningsrätten eller kammarrätten bör underinstansernas domar upphävas och målet visas åter till förvaltningsrätten för fortsatt handläggning.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Erik Nymansson, Christer Silfverberg, Inga-Lill Askersjö och Leif Gäverth.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Karin Hansson.

Förvaltningsrätten i Linköpings dom den 9 oktober 2014 i mål nr 8259-13
Finans- och Försäkringsbranschens arbetslöshetskassas beslut 2013-09-09,
diarienummer 102048